

מקורות

□ מנחם בן-ששון (עורך), יהודי סיציליה 825-1068, תעודות ומקורות, אוריינס יודאיקוס, סדרה א, כרך א, הוצאת מכון בן-צבי, ירושלים תשנ"א, 736 + VIII עמ'. לפנינו הכרך הראשון של מפעל אוריינס יודאיקוס שבמכון בן-צבי. המפעל נועד לכנס את המקורות לתולדות עם ישראל בארצות שתחת שלטון המוסלמים, למן הכיבוש הערבי ועד לשנות החמישים של המאה העשרים.

כך תעודות זה עוסק ביהודי סיציליה בתקופה המוסלמית. התיעוד משקף את קורות יהודי סיציליה וקשריהם החברתיים, המסחריים, הפוליטיים והמוסדיים עם קהילות אחרות. המקורות ממרינים לפי שלושה נושאים מרכזיים: המעמד המשפטי והבטחוני של יהודי האי, החיים היהודיים; משפחות, קהילות, מוסדות, קשרים בין קהילתיים והפעילות הכלכלית. לעזר למעיין ניתנת כל תעודה לועזית גם בתרגום עברי. בנוסף לכך מובאים נספחים, רשימות ביבליוגרפיות, מפתחות מפורטים וכן שער ומבוא באנגלית.

□ Miguel Angel Motis Dolader, *The Expulsion of the Jews from Calatayud 1492-1500 Documents and Regesta*, Ginzei Am Olam, The Central Archives for the History of the Jewish People, Hispania, Judaica, The Hebrew University, Jerusalem 1990 367 pp.

זהו הקובץ השני בסדרת מקורות לתולדות היהודים בספרד, לזכרו של הנג שוסהיים, שבעריכת יום-טוב עסיס. הקובץ כולל אוסף עשיר ומגוון של תעודות מהארכיון ההסטורי של קלעתאיוד וארכיונים נוספים. בקלעתאיוד היתה הקהילה היהודית השנייה בגודלה בממלכת אראגון ומילאה תפקיד חשוב בחיי יהודי אראגון. המקורות המובאים מתרכזים בגירוש יהודי הקהילה בשנים 1492-1500 ובגורל האנוסים שנשארו בה ורכוש היהודים שהושאר. ובכך מועשרת ידיעתנו אודות גורל קהילות יהודי אראגון.

בקובץ הקדמה אנגלית וספרדית מאת עורך הסדרה ומבוא בספרדית מאת עורך הקובץ. 386 תעודות המסודרות בסדר כרונולוגי, מפות ומפתח שמות, מקומות ונושאים.

מחקרים

□ נסים קזז, היהודים בעיראק במאה העשרים, ירושלים תשנ"א, הוצאת מכון בן-צבי לחקר קהילות ישראל במזרח, 367 עמודים.

מחקר העוסק בקורות יהודי עיראק במאה העשרים ובזרם הכולט בהנהגתה של יהדות זו, שדגל באוריינטציה עיראקית. דחה את הציונות וקרא ליהודי עיראק העצמאית לראות ארץ זו כמולדתו. נסים קזז מבקש לבחון את התיאוריה שחסידי הזרם התבססו עליה, לנתח את שיקוליהם וקווי פעולתם החל מתקופת הכיבוש הבריטי (1917) ועד להגירתה של הקהילה היהודית מעיראק בתחילת שנות החמישים של המאה העשרים, וגם לאחר מכן. תוך הסתמכות על מקורות רבים ומגוונים, מראה המחבר כי האפשרות שהיהודים אכן ישולבו בעיראק של המאה העשרים כאזרחים שווי זכויות נכשלה עם עליית קרנה של האלומיות העיראקית והערבית-אסלאמית.

הספר מכיל גם נספחים, מקורות, מפתח, לוחות, ואיורים לתועלת הקורא.

□ Guy Dugas. *La littérature judéo-maghrébine d'expression française — Entre Djéha et Cagayous*, L'Harmattan, Paris 1990, 288 pp.

לפנינו הסיכום המקיף ביותר על הספרות הצרפתית של יהודי צפון-אפריקה. המחבר המשמש כמרצה באחת מאוניברסיטאות פאריס, עוסק בחיבורו בכמאה מחברים משלוש קהילות המגרב — מארוקו, אלג'יריה ותוניסיה. מהם שהחלו לכתוב רק לאחר בואם לצרפת וניתוקם מסביבתם הטבעית. יחד עם ניתוח המאפיינים הסגנוניים והתימאטיים של ספרות זו, שבראשיתה כראשית חדירת החינוך הצרפתי לצפון-אפריקה, מנסה המחבר להבליט את ייחודה כשהוא משווה בינה לבין הספרות הפראנקופונית של ערבי צפון-אפריקה.